

*Approaches in Teaching
Подходи в преподаването*

ОБУЧЕНИЕТО ПО ИСТОРИЯ В БЪЛГАРСКИТЕ НЕДЕЛНИ УЧИЛИЩА В ЧУЖБИНА – ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ¹⁾

Валентина Александрова-Кирова

Българско училище към Посолството на България в Лондон (Великобритания)

Резюме. Статията поставя акцент върху проблемите и предизвикателствата при обучението по история в българските неделни училища в чужбина.

Keywords: history education; Bulgarian schools abroad

Целта на настоящата публикация е да бъдат обобщени и поставени в перспектива за бъдещи дискусии новите моменти, постижения и проблеми при обучението по история в българските неделни училища в чужбина (БНУЧ), както и да бъдат споделени трудностите, които стоят пред тях. Преподаването на българска история в чужбина е истинско предизвикателство по ред причини, някои от които ще бъдат споменати в настоящата статия.

Акцентът ще е поставен върху обучението по история на България, но където е възможно, ще бъде дискутирано и обучението по география на България. Двата предмета често се разглеждат свързано, защото те са единствените задължителни предмети за неделните училища, които са съфинансирани от Министерството на образованието и науката, наред с основния предмет – „Български език и литература“. Те обаче си имат своите специфики и особености.

Какво искаме да знаят учениците ни в чужбина за българската история и география?

Това е първият въпрос, който трябва да си зададе всеки преподавател в БНУЧ, когато в колективите им се обсъждат и определят начините на преподаване по история, хорариумът, учебниците и учебните материали, които ще се използват. Трябва ясно да се определят какви ще са целите на обучението по история в БНУЧ: възпитание в родолюбие и/или в други ценности, даване на знания, обучение в умения. Дали искаме учениците ни да знаят само основните понятия и факти, или искаме да развием тяхното историческо познание в дълбочина и да създадем умения за работа с документи и текст.

Еднозначен отговор на поставените въпроси няма, но за да заобичат учениците историята на България, за да се заинтересуват от родовата си история, материалът трябва да е поднесен по един съвременен, модерен начин, близък да тях и до начина им на учене в местните училища. Историята в БНУЧ трябва да бъде много повече от разказ какво се е случило, а обучението трябва да бъде така структурирано и проведено, че да е част от интеркултурното образование на учениците. Важно е също учителите да имат свободата да избират какво да преподават и как да го преподават, съобразявайки се с нуждите и особеностите на учениците си, на класовете, на държавата, в която живеят.

На какъв етап се намираме?

Необходимо е да се посочат в началото новостите, които засягат обучението по история и география в БНУЧ. През септември 2017 г. на интернет страницата на МОН бяха публикувани новите програми по история и география за V – VII клас с минимум и максимум хорариум. Предишната година бе определена програмата само за V клас. Посочено бе, че всяко училище само взема решенията и разпределя часовете по двата предмета, а също и разпределението по класовете. Преди да бъдат одобрени програмите, те бяха публикувани и предложени за бележки и мнения, но бяха подадени много малко мнения. Критично от редица училища бе приет завишеният хорариум по география. Програмата по история за V – VII клас е балансирана, покрити са важните въпроси, процеси и идеи и има последователност в тяхното представяне. Тя поставя добра рамка, като от тук нататък всеки преподавател сам може да реши какво разпределение на материала да направи, на какво да наблегне и да се задълбочи или да въведе допълнителен сравнителен елемент от историята на приемащата страна. Всеки исторически проблем може да се представи както накратко в рамките на час или два, така и много подробно.

Какви са непосредствените трудностите при преподаването по утвърдените програми?

За настоящата 2017/2018 учебна година програмите по история и география бяха публикувани много късно. Много преподаватели по история се ориентираха веднага и споделиха за трудности при разпределянето на материала по години и класове.

Друга част от училищата продължават да настояват за промяна в хорарума и неговото намаляване, поне в частта по география. Дискусиите в социалните медии и в средите на АБУЧ продължават. Тук отново трябва да се напомни, че нашите училища са много различни и ако за някои определеният хорариум от МОН не е проблемен, то за други училища, дори и разпръснат през трите години, той е трудно изпълним.

Като слабост в момента беше посочено, че няма създадени специализирани учебници за БНУЧ. Процедурата на МОН за изготвянето на специално създадени учебници и помагала за БНУЧ предстои и вероятно за учебната

2019/2020 година те ще бъдат факт. Учебниците и учебните материали несъмнено са важни, за да улеснят преподавателите, но те са едни от многото инструменти за преподаване по история.

Като пример за успешно въвеждане на новите програми по история и география може да послужи БУ „Иван Станчов“ към Посолството на България в Лондон. Увеличени бяха часовете на преподаване за V – VII клас, за да може да бъде покрит минимум хорариумът по новите програми, направено бе равномерно разпределение на материала за трите класа. Възприе се идеята първоначално да се учи удължено история, а от средата на втория срок да се преподава само география. По този начин не се затрудняват учениците с изучаването на два допълнителни предмета освен български език и литература. Убеждението ни е, че така ще дадем на учениците си най-пълноценно и успешно нужните знания и умения.

Защо е важно в БНУЧ да продължат да се преподават предметите „Роден край“, „Околен свят“ и „Човекът и обществото“?

Другата новост от учебната 2017/2018 година е, че обучението по предметите „Роден край“, „Околен свят“, „Човекът и обществото“ се финансират като извънкласна, т.е. незадължителна, форма на обучение.

От голяма важност е обаче в БНУЧ да продължат да се преподават посочените предмети от I до IV клас. От една страна, сериозен проблем е липсата на всекидневен житейски опит на нашите ученици от географската и социалната среда в България, а от друга – ранното им запознаване с факти, събития, имена и понятия от историята и географията е належащо и е важна предпоставка за успешното обучение по история и география в V – VII клас.

Не трябва училищата да се отказват от тези предмети, за да спестят средства или време. Фактът, че те се финансират от МОН като извънкласни дейности, означава, че преподавателите имат още по-голяма свобода как и какво да преподават. Може да се пристъпи и към създаване на общ предмет за I – IV клас, наречен например „Народознание“.

Обобщение на специфичните особености и трудности при преподаването по история в БНУЧ

Част от проблемите, които могат да се обобщят, са:

- преподаването ни трябва да е съобразено с потребностите на децата зад граница;
- не всички от нашите ученици са на едно ниво като знания и владене на българския език;
- трябва учителите сами да решават какви акценти да поставят в преподаването си;
- липсва електронна платформа, където учителите в БНУЧ да могат да публикуват ресурсите си и да споделят опит;
- трябва да се обвърже преподаването по история и география на България с историята и географията на приемащата среда.

Ще има ли и кога учебници по история и география за БНУЧ и какви искаме да бъдат те?

Въпросите, които в момента могат да се поставят за дискусия и изискват становището на преподавателите от БНУЧ, от една страна, а от друга – мнението на издателствата и МОН, са следните:

– След като програмите са общи от V до VII клас и училищата сами избират как да разпределят времето през годините, основният въпрос е как ще бъде разпределен материалът в учебниците?

– Ще успеят ли новите издания да бъдат съобразени с потребностите на децата зад граница? Досега не е имало създадени специализирани учебници по история и география за нашите училища.

– Трябва да се поставят различни акценти, но какви?

– Ще бъдат ли разработени различни по сложност упражнения след урока, които да са приятни дори и за учениците, които не говорят много добре български? Дали по-полезна би била практиката учебник и учебна тетрадка да са в едно цяло?

– Ще има ли в тях идеи за работа по проекти и практически упражнения, за да има и занимателен елемент при обучението по историята, като по този начин ще поставим учениците в центъра на обучението?

– Ще бъдат ли поканени учители от БНУЧ да участват при съставянето на учебниците със съвети, или да бъдат включени по друг начин?

Представяне на „Адаптирана методика на обучението по история. В помощ на учителите и учениците в българските училища в чужбина“, д-р В. Александрова-Кирова, издание на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“, София, 2017.

Много от споменатите проблеми в настоящата презентация са разгледани в Методиката. Тя е съфинансирана със средства на Университетския комплекс по хуманитаристика „Алма Матер“ на СУ „Св. Климент Охридски“. Цел на изданието е да се представи едно практическо помагало за всички колеги историци в БНУЧ. Съзнателно са търсени нови методи на обучение.

Акцент в Методиката е поставен и на сравненията и опита в преподаването по история във Великобритания; споделени са лични усилия в събиране и създаване на подходящи ресурси за преподаването по история в чужбина. Повечето училища в чужбина – членове на АБУЧ, получиха безплатен екземпляр от Методиката през лятото на 2017 година, наложи се и допълнителното ѝ преиздаване.

Заклучение

В заключение могат да се изведат следните стъпки, които е необходимо да бъдат предприети, за да се улесни обучението по история в БНУЧ.

1. Издаване на специални учебници за нашите училища, по които да се осъществява обучението, и на допълнителни учебни материали. Важно е под

някаква форма да бъдат поканени учителите по история и география в БНУЧ да участват в направата им със съвети или да бъдат привлечени за одобряването им.

2. Продължаване на практиката, започната от АБУЧ, да се организират през лятото обучение и квалификационни курсове за учителите по история от БНУЧ.

3. Нужда от споделяне на опит.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. Темата на доклада е представена от автора и дискутирана по време на Първата конференция на българските училища в Германия – Франкфурт на Майн, февруари 2018 г.

HISTORY EDUCATION IN BULGARIAN SUNDAY SCHOOLS ABROAD – PROBLEMS AND PROSPECTS

Abstract. The article examines the problems and challenges of history education in Bulgarian Sunday schools abroad.

✉ **Dr. Valentina Alexandrova-Kirova**

Bulgarian School at the Bulgarian Embassy in London

186 – 188 Queen's Gate

London SW7 5HL, UK

E-mail: v.alex.kirova@gmail.com